

VÝSLEDKY PSYCHIATRICKÉHO VYŠETŘOVÁNÍ NEMOCNÝCH TOXOPLAZMÓZOU

C. HÖSCHL, R. BALON

Psychiatrická klinika lékařské fakulty hygienické University Karlovy, Praha,

přednosta prof. MUDr. L. Hanzlíček, DrSc.

Výzkumný ústav psychiatrický, Praha, ředitel prof. MUDr. L. Hanzlíček, DrSc.

Souhrn

Autoři porovnali pomocí rutinních dotazníků skupinu 35 nemocných toxoplazmózou, kteří byli v rámci hospitalizace na infekční klinice konziliárně vyšetřeni psychiatrem, se skupinou 31 nemocných hospitalizovaných na neurozovém oddělení psychiatrického zařízení. Na základě psychiatrických vyšetření toxoplazmatiků lze řadu neurotických symptomů považovat za součást klinického obrazu toxoplazmózy. Ovšem srovnáním obou skupin se ukázalo, že pacienti na neurozovém oddělení vykazovali oproti toxoplazmatikům významně větší míru neurotičnosti a životní frustrace. Tuto skutečnost je třeba brát v úvahu při indikaci psychiatrického vyšetření či léčby nemocných s toxoplazmózou. Na základě negativních výsledků laboratorních vyšetření na toxoplazmózu u všech nemocných neurozového oddělení považují autoři podíl toxoplazmózy na vzniku neurotického onemocnění za nevýznamný.

Выводы

Гэшл Ц., Балон Р.: Результаты психиатрического исследования больных токсоплазмозом.

При помощи рутинных вопросников авторы исследовали группу 35 больных токсоплазмозом, подвергшихся консультированию психиатром в рамках госпитализации в клинике инфекционных болезней и сопоставляли с группой 31 больного, госпитализированных в психиатрической лечебнице в отделении для лечения неврозов. На основании результатов психиатрического исследования больных с токсоплазмозом можно ряд невропатических симптомов считать компонентом клинической картины токсоплазмоза. Однако при сопоставлении обеих групп оказалось, что у больных в отделении для лечения неврозов по сравнению с больными токсоплазмозом отмечалась достоверно повышенная степень невротичности и жизненной фрустрации. Этот факт необходимо учитывать при постановке показаний к психиатрическому исследованию или лечению больных с токсоплазмозом. На основании отрицательных результатов лабораторных исследований на токсоплазмоз у всех больных отделения для лечения неврозов авторы считают достоверным удельный вес токсоплазмоза при возникновении невротического заболевания.

Ко

Čas. Lék. čes., 119, 1980, No. 12—13, s. 366—368.

Summary

Höschl C., Balon R.: Results of Psychiatric Investigation of Patients with Toxoplasmosis

Using routine questionnaires, the authors compared a group of 35 patients with toxoplasmosis who had received psychiatric examination while hospitalized at a department of infectious diseases with a group of 31 patients hospitalized at the neurosis ward of a mental hospital. Judging from the results of psychiatric examination of the toxoplasmatic group a number of the neurotic symptoms could be seen as part of the clinical picture of toxoplasmosis. However, a comparison between the two groups revealed the neurosis ward patients as

having a significantly higher degree of neuroticism and frustration. This is to be taken into account in indicating psychiatric tests or treatment in patients with toxoplasmosis. Proceeding from the negative results of laboratory tests for toxoplasmosis in all the patients at the neurosis ward the authors regard as nonsignificant the share toxoplasmosis has in the development of neurosis.

Čas. Lék. čes., 119, 1980, No. 12—13, p. 366—368. Há

Résumé

Höschl C., Balon R.: Les résultats d'examen psychiatrique des malades atteints de la toxoplasmose

Les auteurs utilisaient les questionnaires de routine pour comparer un groupe de 35 malades atteints de la toxoplasmose qui étaient examinés pendant l'hospitalisation à la clinique infectieuse par le psychiatre, au groupe de 31 malades hospitalisés dans le secteur de névroses de l'établissement psychiatrique. Sur la base des examens psychiatriques des malades atteints de la toxoplasmose on peut considérer tout un nombre de symptômes névrotiques comme une part de l'image clinique de la toxoplasmose. La comparaison des deux groupes montrait cependant que les malades traités dans le secteur des névroses montraient, par rapport aux malades atteints de la toxoplasmose, un degré élevé de névrosisme et de frustration de vie. Ce fait doit être envisagé lors de l'indication de la thérapie psychiatrique ou de l'examen psychiatrique des malades atteints de la toxoplasmose. Basés sur les résultats négatifs de l'examen de laboratoire pour la toxoplasmose, obtenus chez tous les malades traités dans le secteur de névroses, les auteurs regardent le rôle de la toxoplasmose dans le développement de l'atteinte névrotique comme insignifiant.

Jv.

Čas. Lék. čes., 119, 1980, No. 12—13, p. 366—368.

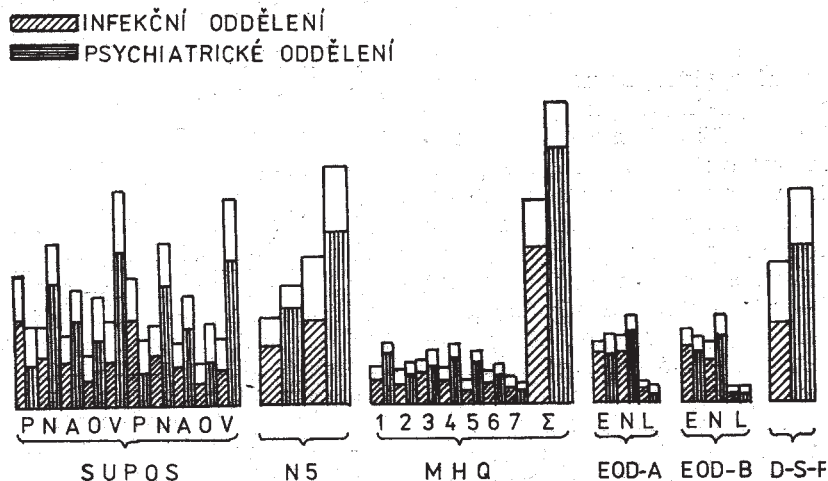
Úvod

V řadě lékařských oborů {gynekologie, pediatrie, neurologie, oftalmologie} se uvažovalo o toxoplazmóze, jako o možné příčině jinak nevysvětlitelných příznaků. Psychiatři se této otázce věnovali ve svém oboru zejména od počátku 50. let, kdy se zjistilo, že pozitivní výsledky intradermálního testu na toxoplazmózu jsou u psychiatrické populace signifikantně vyšší {54 %, resp. 25 %} (1). To vedlo u nás některé autory (2, 3) k hlubšímu zkoumání podílu toxoplazmózy na vzniku duševních onemocnění. Hanzlíček (2) však dospěl na základě analýzy epidemiologických dat k závěru, že i přes poměrně vysokou promořenost psychiatrické populace toxoplazmózou má toto infekční onemocnění pro psychiatrii jen podružný význam. Tím zájem psychiatrů o toxoplazmózu u nás celkem opadl.

V posledních letech však zaujala pracovníky infekční kliniky v Praze 8 (kde se toxoplazmózou pod vedením prof. Kouby, DrSc., tradičně zabývají) poměrně vysoká frekvence psychiatrických symptomů u nemocných hospitalizovaných s toxoplazmózou. Z podnětu prof. Kouby, DrSc., jsme tedy v průběhu jednoho roku vyšetřovali psychiatricky téměř všechny nemocné hospitalizované na infekční klinice s potvrzenou dg. toxoplazmózy. Poměrně nízká specifita příznaků u těchto nemocných a převaha neurotických symptomů nás vedla k vyšetřování objektivnějšími metodami a ke srovnání těchto nemocných s neurotiky hospitalizovanými v psychiatrickém zařízení s psychotherapeutickým zaměřením.

V ý s l e d k y

Podařilo se nám vytvořit dva homogenní soubory podle věku i pohlaví. Psychiatrické vyšetření odhalilo v prvním souboru u 11 vyšetřovaných osob pouze lehké neurotické příznaky, u devíti nemocných byla stanovena dg. anxiózně-depresivní syndrom (anx.-depr. sy.), u pěti nemocných dg. neurastenický syndrom, u čtyř nemocných depresivní reakce (vesměs v souvislosti s abortem v rámci gynecologické formy toxoplazmózy), u dvou nemocných dg. fobický syndrom, u 1 nemocné hysterická symptomatologie (upoutávání pozornosti, manipulace obtížemi, demonstrace jak ona trpí), u 1 nemocného dg. anxiózní syndrom, u 1 nemocného pseudoneurastenický syndrom po komoci CNS a

Graf 1. Poměrné hodnoty výsledků psychologických dotazníků vyplněných v prvním týdnu hospitalizace toxoplazmatiky (infekční oddělení) a neurotiky (psychiatrické oddělení). Prázdná políčka = směrodatná odchylka. Další vysvětlení v textu

Metodika

1. Soubor tvořilo 35 nemocných hospitalizovaných pro toxoplazmózu na infekční klinice v Praze Na Bulovce, z toho 6 mužů a 29 žen, průměrný věk $29,94 \pm 9,25$ let.

2. soubor tvořilo 31 nemocných hospitalizovaných pro neurotické onemocnění na otevřeném oddělení s psychotherapeutickým zaměřením ve Výzkumném ústavu psychiatrickém v Praze-Bohnicích, z toho 11 mužů a 20 žen, průměrný věk $32,19 \pm 10,01$ let.

1. soubor byl opakovaně vyšetřován kompletní sadou laboratorních testů na toxoplazmózu. Diagnóza toxoplazmózy (4) byla dále upřesněna důkladným infekcionistickým, interním a biochemickým vyšetřením, v několika případech i histologicky. V prvním týdnu hospitalizace byli nemocní vyšetřeni konziliárně psychiatrem a vyplnili dotazníky SUPOS-8 (subjektivní posouzení psychického stavu — podle Mikšíka), N 5 (neurotičnost), MHQ (Middlesex Hospital Questionnaire — skříninkový dotazník neurotických obtíží), EOD-A a EOD-B (dotazníky Eyseneckových na extroverzi a neurotičnost) a DSF (dotazník spokojenosti a frustrace — podle Mikšíka) (5, 6, 7, 8).

U všech nemocných 2. souboru byla provedena complementifixační reakce na toxoplazmózu (KFR). Vzhledem k nevýznamným výsledkům se upustilo od dalšího infekcionistického vyšetřování. Nemocní byli klinicky vyšetřeni psychiatrem a ústavním internistou. V prvním týdnu hospitalizace vyplnili rovněž dotazníky SUPOS-8, N5, MHQ, EOD-A, EOD-B a DSF. Získaná data se statisticky vyhodnotila Studentovým t-testem.

u 1 nemocné se objevily příznaky svědčící pro psychotické onemocnění z okruhu paranoidních psychóz.

Z 2. souboru bylo na základě psychiatrického vyšetření 16 nemocných označeno dg. anx-depr. neuróza, 7 dg. neurastenie, 1 dg. fobická neuróza, 4 nemocní byli hodnoceni jako poruchy osobnosti, 1 nemocná jako konverzní neuróza a 1 nemocný jako hraniční paranoidně psychotický stav.

V 1. souboru se u všech nemocných potvrdila dg. toxoplazmózy. Ve 2. souboru nebyla žádná hodnota KFR významná pro toxoplazmózu (hraniční hodnota KFR = 1 : 32), ani se nezjistily klinické příznaky této infekce.

Výsledky všech dotazníkových vyšetření jsou přehledně vyjádřeny sloupcovým diagramem (graf 1). U dotazníku SUPOS jsou s výjimkou sloupce P, který značí psychickou pohodu a je významně vyšší u toxoplazmatiků, hodnoty všech ostatních položek (značící vesměs psychickou nepohodu, impulzivní reaktivitu, úzkost, schopnost k akci, nepokoj a sklíčenost) významně vyšší u 2. souboru, a to jak při hodnocení aktuálního stavu téhož dne (prvních 5 položek), tak za uplynulý týden (druhých 5 položek). U 2. souboru je rovněž významně vyšší míra neurotičnosti podle dotazníku N5 (průměrný skóre — první dva sloupce, vážený skóre — druhé dva sloupce), suma neurotických příznaků podle do-

dotazníku MHQ i hodnoty položek pro volně těkající úzkost, fobickou úzkost, obsedantní příznaky, somatické průvodní příznaky úzkosti a depresi. Rozdílly v položkách pro obsedantní rysy (sloupec 3) a hysterické rysy (sloupec 7) osobnosti nejsou však významné. Míra neurotičnosti (sloupec N) podle EOD-A a EOD-B je významně vyšší u 2. souboru, kdežto v extroverzi (sloupec E) není mezi soubory významný rozdíl. Z dotazníku dále vyplývá, že nemocní hospitalizovaní na infekci pro toxoplazmózu mají ve srovnání s neurotiky hospitalizovanými na psychiatrii tendenci k vyššímu skóre lži (sloupec L), což je ukazatel validity odpovědí na dané otázky (tzv. Lie score). Podle dotazníku DSF je míra nespokojenosti a frustrace u 2. souboru významně vyšší. Hladina významnosti je 1 % ($p \leq 0,01$).

Diskuse

Z uvedených výsledků vyplývá, že neurotičnost je u všech nemocných hospitalizovaných na psychiatrii významně vyšší, rovněž tak míra nespokojenosti a frustrace, ve srovnání s toxoplazmatiky, kteří rovněž vykazují neurotickou symptomatologii. Na tuto skutečnost je třeba myslet při posuzování závažnosti neurotických příznaků u nemocných s toxoplazmózou (závažnost je významně menší než u neurotiků) a při požadavcích na psychiatrické konziliární vyšetření a psychiatrickou léčbu (léčebnou metodou volby u neuróz je psychoterapie, kdežto u sekundárních či symptomatických neurotických příznaků lze mnohdy vystačit s farmakoterapií anxiolytiky či antidepresívy v malých dávkách). Naše výsledky (KFR) rovněž potvrzují závěry některých autorů [2] o podružném významu toxoplazmózy v etiologii klasických duševních chorob. Naopak neurotické příznaky u toxoplazmatiků jsou často v souvislosti s náročnými životními situacemi, jakými jsou například hospitalizace ja-

ko taková, aborty jako důsledek toxoplazmózy, někdy i stigmatizace dětí (zvýšená péče), neplodnost a z ní vyplývající manželský konflikt a frustrace. Často jde pouze o obavy z těchto komplikací, z otěhotnění apod. Za pozornost stojí také sklon k vyššímu skóre lži u toxoplazmatiků, který si vysvětlujeme obavami z neočekávaného zájmu psychiatra a z jeho eventuálních důsledků, jak je vidí laická veřejnost („oznámkování“ za duševně nemocného).

Závěrem lze tedy neurotické příznaky u toxoplazmatiků označit jako poměrně častou součástí klinického obrazu, nedosahující však závažnosti těchto příznaků u neurotiků léčených na psychoterapeutickém oddělení, což je třeba brát v úvahu při indikaci psychiatrické péče o toxoplazmatiky a při volbě léčby. Rovněž jsme neprokázali významný podíl toxoplazmózy na vzniku neuróz.

Autoři děkují za spolupráci prof. K. Koubovi, DrSc., a všem pracovníkům injekční kliniky v Praze Na Bulovce a dr. V. Břicháčkově a sestře M. Novákové za vydatnou pomoc při zpracování dat.

Literatura

1. Kozar, Z.: Toksoplazmóza. Panstwowy zakład wydawnictw lekarskich, Warszawa, 1954. — 2. Hanzlíček, L.: Podíl toxoplazmózy v psychiatrii. Doktorská dizertační práce. Praha, VÚPs 1962. — 3. Jírovec, O., Vojtěchovský, M.: Zkušenosti s toxoplasminovým testem u psychiatrických pacientů. Celostátní konference neurologů a psychiatrů, Bratislava, 1. 12.—3. 12. 1955. — 4. Kouba, K.: Toxoplazmóza. Praha, Avicenum 1974, 306 s. — 5. Hanzlíček, L.: Psychiatrický slovník, část věcná. Interní publ. VÚPs 1971. — 6. Engelsmann, F.: Dotazníkové metody zkoumání osobnosti, zejména neurotičnosti. Zprávy VÚPs č. 8, 1966. — 7. Mikšík, O.: Posuzování struktury a dynamiky aktuálních psychických stavů. Zprávy VÚPs č. 36, 1975. — 8. Břicháček, V., Mikšík, O.: Srovnávací výzkum duševního zdraví člověka v soudobé společnosti. Čas. Lék. čes., 118, 1979, č. 20, s. 615—617.

Adresa: C. H., 181 03 Praha 8 - Bohnice

Integrace skupin toxikologických pracovníků

Xenobiochemická symposia, pořádaná Čs. společností biochemickou při ČSAV, konají se každoročně střídavě v Praze, Bratislavě, Hradci Králové a Košicích. Loňské osmé symposium, konané 16. listopadu 1979 v Praze, zajišťovala také Toxikologická komise při České farmakologické společnosti. Jednání se zúčastnili i členové Odborné skupiny toxikologické chemie Čs. společnosti chemické při ČSAV a Toxikologické komise České společnosti soudních lékařů. Symposia se zúčastnilo více než 100 odborníků z celé ČSSR, jejichž zájem a živá diskuse svědčily o aktuálnosti problematiky xenobiotik. Nová organizace symposia, spočívající na široké interdisciplinární základně, ukázala, že tradiční xenobiochemická symposia by se mohla stát vhodným diskusním fórem pro vědecké pracovníky z oboru toxikologie, pracující zatím izolovaně v různých sekcích, komisích a skupinách při Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně nebo při chemických společnostech při ČSAV. Je možno očekávat, že jejich sblížení, společné řešení problémů a výměna zkušeností přispěje k rychlejšímu pokroku v toxikologii.

O. Benešová, B. Večerek